

СЛЬОЗИ ТА ПЕЧАЛЬ ДАВНО ПРОМАЙНУЛИХ ДНІВ

◆ СПОГАДИ

Україна села Новорічиця, хутір Лип'я. Невелика хатина на чималенькому обійсті. Тут мешкає одна з довгожительок села Марія Іванівна Бабчук. Ще якихось п'ять років і святкуватиме бабуся Марія свій сторічний ювілей. Живе поряд з дітьми та радіє, що не одинока в цьому світі. Воно й не дивно, бо ж народила аж семеро синів! Щоправда, двох вже немає, пішли у вічність. Розмова з нею ніби переносить на добрих півстоліття в минуле, коли в наших краях гарцювали німці, партизани та бульбівці. Вкотре переконуюсь, що ніякі історичні книжки не зрівняються, за достовірністю фактів, зі спогадами та розповідями очевидців. Марія Іванівна скаржиться на недобру пам'ять сьогоденних подій і, натомість, пам'ятає всі події сімдесятирічної давнини.

«Народилася я при Польщі. Ходила в польську школу і дуже добре там вчилася. Та, на жаль, в ті часи

вони, чи справжні, чи лише бандити замасковані. Часто ходили по домівках та забирали в людей харчі. Пам'ятаю, сядемо вечеряти, а батько питає: «Чи лишився ще хліб цілий? Бо зараз же прийдуть та заберуть». Батьки мої були віруючими, п'ятидесятниками. А я лиш недавно прийняла віру. Тепер ось шкодую, що не раніше.

Поряд з партизанами свою владу та авторитет встановлювали ще й бульбівці. Ті були значно жорсткіші. Навіть брати мого чоловіка були в їхніх рядах. Найжорсткіше покарання встановлювали за зраду. Якщо хтось когось із них здасть – так і знай: бути лиху. В нашому селі вбили дві дівчини. Бабу, яка хотіла їх захистити, вбили. І дарма ж таке зробили, бо ж не винні були дівчата. Ще був випадок, коли вбили два чоловіки, а третього – повісили. Часто ходили по хатах та забирали їжу. Було таке, що й сир, що в клунку стікав, забирали з собою.

Перекалля. Там, у свекрового товариша, жили в клуні цілих сім тижнів. А коли 12 липня повернулися додому, тут вже нікого не було. В нас тоді всі говорили, що для наших арміяців Америка допомогла, бо, як після всього ми поїхали туди, де солдати в лісі дислокувалися, то бачили там силу-силенну консервних банок з-під тушонки. І всі з американськими етикетками. Весь харч був американський.

Чоловік мій на фронті тяжко поранив ногу і довгий час лежав у військовому госпіталі в Чехії. Коли осінню повернувся додому, спокійно жити нам не давали бульбівці. Одного разу прийшли і забрали його з дому. Коли довели до кінця двору, де в нас була складена солома, то чоловік зупинився і сказав: «Далі я з вами нікуди не піду.

себе, тоді він чоловікові моєму сказав: «Роби вже, що хочеш з хатою». Два чоловікові брати, що були в рядах бульбівців, загинули, ніхто не знає й досі, де та як. А сестра сказала: «Нас тільки двох лишилось, чого ми ще будемо за хату сваритись». Відтоді і став цей будинок нашим.

для того, щоб піти вчитися далі, треба було мати багато грошей. Мої батьки не мали таких коштів, тому подальше навчання моє так і лишилось тільки в мріях. Заміж я вийшла рано, у шістнадцять років. Через рік народився перший син, а ще через два – другий. Це було в першій половині сорокових років. Знаєте, мої спогади з молодістю тісно пов'язані з війною. Всякого тоді було. Скільки лиха всі пережили – тепер одному Богу відомо. І біда була не тільки від німців. Як почалася війна і німецькі війська тут все захопили, а згодом лінія фронту пішла далі, то в нас набрала широкого розповсюдження партизанщина. На той момент мого чоловіка вже забрали воювати, а ми з дітьми перебрались жити до моїх батьків. Тяжко було. Ніколи не можна було зрозуміти, які

Німці жорстоко винищували євреїв. Ох, як згадаю, як було. В Морочно, я очима не бачила, але чула, що люди самі для себе ями викопували. Їх розстрілювали і скидали туди і живих, і мертвих. Тоді казали, що три дні земля здригалася від того горя.

У 44-му році лінія фронту повернулася до нас. Тут поселилися армії, а місцевих наказали всіх відселити. Батькові моєму старший солдат тоді сказав: «Отец, тільки не бери казенної підводи. І слухай, яке село не виголошуватимуть. Там і лишайся, далі не йди». То ми так і зробили. Як зараз пам'ятаю, виїхали 22 травня і першу ніч мусили з малими дітьми ночувати в лісі. Другої ночі небо засунуло хмарами і ми зрозуміли, що необхідно шукати прихисток. Тоді перебралися в

Якщо збираєтесь вбивати, то краще вже тут. Тоді дружина хоч знайде та поховає». Я тоді вже казала: «Нехай би ти іще довше валявся в лікарні. Може, хоч там тебе не чіпали б».

Коли війна закінчилась, всі й раділи, і плакали. Хто втратив рідних – гірко плакав і, разом з тим, радів, що нам вдалося перемогти.

Потім почалося післявоєнне життя. У 1948 році створили колгосп. Я почала ходити туди на роботу. Виконувала все, що призначали. Жили ми сім'єю тут, на хуторі, біля свекра зі свекрухою, в маленькій кухоньці. Вони добре до нас ставились. Коли чоловікова мати померла, свекор привів до хати іншу жінку. Тоді було нелегко. Її дратувало все, що ми робили. Як свекор вже занедужав і дочка його забрала до

Вже 21 рік як не стало мого чоловіка. Зараз діти – моя радість, моя охорона і підтримка. Не уявляю, що робила б, якби була самотньою.»

На моє питання, які бажання має бабуся у свої майже сто років, вона сказала: «А що я можу хотіти? Здоров'я всім своїм дітям. Щоб жили у злагоді». Треба сказати, родину Марія Іванівна має чималеньку: п'ятеро дітей, дванадцять онуків. А як мова зайшла про правнуків, то бабуся і порахувати точно не змогла. Сказала, що близько двадцяти. А ще найменших членів родини – праправнуків має чотири. Вона тримає їх усіх купи. Вона – берегиня своєї великої родини. Найстарша, наймудріша, найдосвідченіша.

Спілкувалась Ірина УЛІТКО